

Kyberstalking ako nový spoločenský fenomén

Cyberstalking as a New Social Phenomenon

PaedDr. Zuzana Kurucová, PhD. [\[1\]](#)

**Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav teórie, dejín štátu a práva
a spoločenskovedných disciplín**

Anotácia

Kyberstalking možno opodstatnene zaraďovať k novým patologickým spoločenským javom. Jeho vznik a rozvoj jednoznačne súvisí s rozvojom a modernizáciou informačnej a komunikačnej spoločnosti. Ako patologický a v každom prípade protiprávny jav v plnom rozsahu využíva anonymitu virtuálneho prostredia a o to intenzívnejšie zasahuje do práv dotknutých osôb.

Annotation

Cyberstalking can be justified as a new pathological social phenomenon. Its emergence and development is clearly related to the development and modernization of the information and communication society. As a pathological and in any case unlawful phenomenon, it makes full use of the anonymity of the virtual environment and thus intensifies the rights of the persons concerned

Klíčové slová

stalking, kyberstalking, online, offline, formy kyberstalkingu, typológie obetí, typológie agresorov.

Key words

stalking, cyberstalking, online, offline, cyberstalking forms, victim typology, aggressor typology.

Úvod

Nebezpečné prenasledovanie označuje J. R. Meloy ako správanie, ktoré existuje, je známe pomerne dlho, avšak len nedávno sa z neho legálne stalo závažné protiprávne konanie vykazujúce znaky a intenzitu trestného činu.^[2] Stalking nie je len novodobým javom, novým fenoménom 20. storočia, je to jav podstatne starší. Už N. Branová vo svojej knihe popisuje prípady prenasledovania spisovateľa a básnika lorda Byrona, pričom hovorí o jave, ktorý z hľadiska časového možno lokalizovať do 18. storočia. Jej posadnutosť touto osobou v konečnom dôsledku vyvrcholila pokusom o samovraždu. Nejde vonkoncom o jediný prípad z našich dejín, ktorý poukazuje na prenasledovanie ako nebezpečný patologický jav. Stretnúť sa možno s prenasledovaním žien mužmi alebo s prenasledovaním mužov ženami. Faktom je, že až v 90. rokoch 20. storočia realizované výskumy a ich výsledky poukázali na to, že nebezpečné prenasledovanie sa musí začať skúmať v širších súvislostiach, pretože nejde len o prípady, ktoré sa týkajú osôb, ktoré sú akýmsi spôsobom známe, ale výskyt prípadov prenasledovania je častý aj v rámci bežnej populácie.^[3] V rámci svojich prác J. R. Meloy uvádza štatistiku Centra pre policajný výskum (The Center for Policy Research), ktoré na vzorke 16tisíc telefonicky opýtaných respondentov z USA uvádza, že až:

- a) 8% žien uviedlo, že sa stali obeťami stalking
- b) 2 % mužov uviedli, že boli takýmto spôsobom napadnutí.^[4]

Naproti tomuto, iné prieskumy uvádzajú v rámci výskumnej vzorky 8 – 16% napadnutých žien (prenasledovaných žien) a 2 – 7% prenasledovaných mužov.^[5]

Problém prenasledovania, resp. stalkingu,^[6] je potrebné diferencovať do viacerých oblastí. Okrem toho, že je jednou z foriem domáceho násillia, zrejme nie je možné polemizovať ani o tom, že s takto závažným a nebezpečným javom sa možno stretnúť aj v rámci vzdelávacieho prostredia. Ďalšiu spojitosť je možné vidieť v partnerských vzťahoch. V prípadoch partnerského násillia, ktoré často prechádza (časovo po odchode obete zo spoločného obydllia) do rôznych foriem prenasledovania, využívajú páchatelia nezriedkavo ako prostriedok na účely kontroly obete spoločné deti. Jednou z taktík páchatel'ov, ktorá smeruje k udržaniu kontroly nad obeťou, býva napr. zakúpenie mobilného telefónu, ktorý dajú deťom, pričom v tomto prípade zámer a úmysel páchatel'a nesmeruje ku kontaktu s deťmi (a k jeho udržiavaniu), ale k prenasledovaniu matky, k sledovaniu jej pohybu a pobytu. Časté je taktiež vyhrážanie, zneužívanie a ovplyvňovanie osôb blízkych vo vzťahu k obeti.^[7]

Tieto súvislosti je potrebné aplikovať v modifikovaných formách a podobách aj prípady detí a mládeže, na podmienky rôznych oblastí vzdelávania a osobitne modifikovane v nových podmienkach kybernetickej reality.

Stalking a osobitne kyberstalking, v ktorom mladiství vystupujú nielen ako obeť, ale aj ako páchatelia, predstavuje pomerne málo zmapovanú oblasť. Tento fakt možno odôvodniť konštatovaním, že vyspelosť dospievajúcich detí nie je často taká resp. na takej úrovni, aby sa u nich mohli objaviť také prejavy správania sa, ktoré sú pre stalking a jeho trestnoprávne postihované formy charakteristické a potrebné.

Nebezpečné prenasledovanie, hlavne formy kybernetického prenasledovania, resp. prenasledovanie v rámci virtuálnej reality, je súčasťou fenoménu nebezpečných komunikačných praktík^[8] a spoločne s

javmi, akými sú napríklad kybernetické šikanovanie alebo kybergrooming, sa stávajú súčasťou školského prostredia.

Potreba riešenia tohto problému z komplexného hľadiska, teda pohľadom z oblasti práva, psychológie, sociológie a rovnako tak pedagogiky, bola vyvolaná vysokým počtom prípadov takýchto útokov, v mnohých prípadoch s fatálnymi následkami. Avšak tak, ako dosiaľ nebola formulovaná jednotná a exaktná typológia páchateľov a obetí stalkingu, veľmi podobne je tomu aj v prípade kyberstalkingu. Ako uvádza Mullen, trestný čin zvyčajne vyžaduje jasne formulovaný zámer a samotné trestnoprávne relevantné správanie. V prípade stalkingu nie je primárnym cieľom ublížiť obeti, ani poškodiť obeť alebo predmety v jej blízkosti či v jej dispozičnom práve.^[9] Presne naopak, cieľom je v tomto prípade vyhľadať blízkosť obete, čo však možno považovať rovnako intenzívny zásah do niektorých garantovaných práv, ak vezmeme do úvahy jeho mieru a intenzitu. Pritom prostriedky, ktoré prenasledovateľ používa, sú vo väčšine prípadov legálne.

1. Kyberstalking a jeho formy

V súvislosti s vymedzením stalkingu je nutné klásť si otázku, aký k nemu má vzťah kyberstalking, v akom pomere sú tieto pojmy. V otázkach vymedzenia tohto javu sa objavujú dve názorové vlny, konkrétne:^[10]

- názory vychádzajúce z toho, že kyberstalking je oddeleným fenoménom od typického prenasledovania (stalkingu)
- názory, v zmysle ktorých je online forma obťažovania modifikovanou formou stalkingu, pri ktorej sú využívané technické prostriedky na účely páchania klasických foriem prenasledovania, ku ktorým však v tomto prípade dochádza vo virtuálnej realite, v kybernetickom priestore.

Všeobecne platí, že za stalking sa považuje prenasledovanie, lov, alebo teda opakované, dlhodobé, systematické a stupňované obťažovanie, ktoré môže mať rad rôznych foriem a rôznu intenzitu.^[11] Prenasledovateľ svoju obeť napríklad dlhodobo sleduje, zahľcuje správami, telefonátmi, pozornosťami či darčekom. V spojení s využitím informačných a komunikačných technológií je možné uvažovať o pojme kyberstalking (cyber-stalking). V tomto prípade ide o

zasielanie rôznych správ pomocou elektronických komunikačných prostriedkov, komunikačných aplikácií, chatu, prostredníctvom sociálnych sietí a pod. Je to nástroj, ktorým útočník u obeti vyvoláva pocit strachu.

Pre súčasné obdobie je typický určitý posun v chápaní pojmov online a offline. Predchádzajúce výskumy užívajú dva dôležité pojmy, ktoré sú jadrom problematiky vymedzenia kyberstalkingu. Ide o označenie alebo o pojmy „online“ a „offline“ prostredia.

Za posledné desaťročia došlo, najmä vplyvom veľmi rýchleho rozvoja informačných a komunikačných technológií, k určitej diverzifikácii vo vnímaní toho, čo je vlastne možné považovať za online prostredie. Všeobecne sa označenie „online“ zaužívalo pre užívanie služieb spojených s internetom a pre označenie „offline“ sú naproti tomu typické také služby, ktoré prebiehali mimo prostredia internetu. Predovšetkým rozvoj webu a iných komunikačných techník a technológií, smeroval k podpore vzniku

novej formy medziludskej komunikácie umožňujúcej vytváranie virtuálnych, celkom špecifických, ale inak neosobných vzťahov. V reálnom svete to prakticky znamená, že to, čo je umiestnené na sociálnej sieti (bez ohľadu na povahu a formu), môže prostredníctvom ďalších užívateľov meniť svoj pôvodný charakter a začať žiť vlastným životom. Preto aj informácie, ktoré o sebe užívatelia dobrovoľne poskytujú na sociálnych sieťach, majú úplne inú výpovednú hodnotu pre ich priateľov a inú pre tých, ktorí majú tendenciu využívať ich, zneužívať ich na účely realizácie svojich útokov. Z fotografií, videozáznamov a statusov je možné vytvárať kybernetickú identitu jedincov, osobitný odtlačok, ktorý má povahu kybernetickej stopy používateľa.[\[12\]](#)

Dosiaľ sme svedkami toho, že informačné a komunikačné technológie sú využívajú na rad činností spojených s bežným osobným či pracovným životom. Faktom ale je, že viac a viac sa stávajú aj prostriedkami, nástrojmi realizácie útokov. Kyberstalking môže mať povahu:[\[13\]](#)

- zasielania e-mailov v nadštandardnom, vysokom počte,
- množstva zasielaných SMS správ, nezriedkavo aj s výhražným obsahom,
- neoprávneného získavania informácií o osobe a jej aktivitách na účely zneužívania, vydierania (fotografie, videá),
- obťažujúcich telefónnych hovory,
- zasielania fotografií, obrázkov, žiadostí o kontaktovanie, žiadostí o prijatie kontaktu,
- elektronickej sabotáže (posielanie vírusov a spamovanie),
- vydávania sa za iného používateľa, alebo
- krádeže identity pomocou falošného účtu, objednávanie služieb a tovaru na meno obete a tiež nabádania ostatných užívateľov k útokom na obeť.

V mnohých prípadoch však nejde ani tak o obsah takýchto správ. Obsah týchto správ môže byť inak aj veľmi príjemný až veselý, ale tiež urážajúci, či zastrážujúci. Stalker využíva tak priame, ako aj nepriame vyhrážky, ktoré vyvolávajú pocit ohrozenia obete. Ide o typický prejav kyberstalkingu, kedy sa vyhrážanie obeti opiera o sled poznatkov, ktoré mal agresor možnosť získať možno aj priamym kontaktom, alebo lustrovaním obete vo virtuálnom prostredí.[\[14\]](#) Alarmujúcim je frekvencia ich zasielania a to je často aspekt, ktorý vyvoláva u obetí strach a nepríjemné pocity. Výnimočné nie sú ani správy pôvodne obsahovo príjemné, snažiace sa získať odpoveď či kontakt obete, ktoré sa stávajú postupne urážlivými, nevkusnými či zastrážujúcim. V rámci snahy kontaktovať obeť je využívaná široká paleta citov (vyhrážanie, vydieranie, vyvolávanie pocitu viny a pod.).[\[15\]](#)

Často sa útoky zakladajú na frekvencii kontaktovania, ktoré je neprimerané, obťažujúce, ani tak nejde o samotný text, obsah správ, ako o frekvenciu ich zasielania. Na druhej strane stoja incidenty kybernetických stalkerov, ktorí zneužívajú špecifiká online prostredia a svoje znalosti z oblasti informatiky na to, aby určitým spôsobom poškodzovali, dehonestovali obeť.

Silne nebezpečným javom, ktorý sa často zneužíva, je len domnelá anonymita prostredia internetu a s ňou súvisiaca akási neobozretnosť, dôverčivosť užívateľov. Otázkou tak nutne ostáva, kam sa posúva

vnímanie vlastnej identity v rámci virtuálneho prostredia a ako tento vývoj môže ovplyvniť také správanie, ktoré má povahu kybernetického stalkingu.

V súvislosti s prenasledovaním ako nebezpečným javom, ku ktorému dochádza vo virtuálnej realite, možno uviesť, že je možné stretnúť sa s dvomi druhmi páchatel'ov:

- stalker využívajúci moderné komunikačné technológie na účely realizácie útoku voči obeti; ak sa mu to nepodarí, hľadá sa si na tieto účely inú cestu v reálnom svete
- užívateľ profesionál, ktorý moderné komunikačné technológie využíva vo svoj prospech, ale bez nich nie je schopný obeť napádať; podľa Sheridenovej tento druh stalkera útočí osamelo, niekedy využíva iné osoby v online prostredí, iných používateľov, prípadne sa sám vydáva za obeť. [\[16\]](#)

V súčasnej spoločnosti, ktorú opodstatnene možno označovať ako spoločnosť informačnú a technologickú, je potrebné upozorniť na stúpajúcu sofistikovanosť kybernetických útokov, ktorá postupuje od takých útokov, ktoré majú povahu prelomenia hesla používateľa (phishingu) vyvíja smerom k nástrojom, ako je napríklad automatické skenovanie smerujúce k získavaniu obsahu e-mailových správ. Tu je potrebné upozorniť, že ide skôr o útoky namierené na konkrétne organizácie za účelom dosahovania finančného zisku alebo získania dôverných údajov. Toto je podstatne častejší cieľ, hoci na úrovni bežnej populácie, v populácii mládeže nepochybne ide najčastejšie o prenasledovanie jednotlivcov. Zarážajúce je, že už „náštroční“ začínajú experimentovať s rôznymi jednoduchými virtuálnymi útokmi (tzv. skript kiddies), pre ktoré si môžu stiahnuť na internete nástroje vytvorené od skúsenejších hackerov. [\[17\]](#)

2. Typické obete kyberstalkingu

Za základné východisko v tomto smere treba považovať poznatok, že obeťou kyberstalkingu sa môže stať akákoľvek osoba – bez ohľadu na vek, pohlavie, pracovné, kultúrne alebo rodinné zázemie s tým, že jednou podmienkou je, že využíva moderné komunikačné prostriedky. Aj keď sa táto podmienka javí ako na prvý pohľad náročná, vo svojej podstate postačuje, aby obeť využívala a používala mobilný telefón či pevnú telefonickú linku. Štatistiky ukazujú, že najčastejšie sa obeťou prenasledovania stáva slobodný človek žijúci bez partnera alebo osoba krátko po partnerskom rozchode. [\[18\]](#) Podľa celosvetových výskumov sa obeťami kyberstalkingu stalo už približne 10% populácie. [\[19\]](#) Viaceré štúdie v rámci Európy realizovali autori ako Dressing, Maulk, Becker s tým, že ich výstupy poskytujú zaujímavé poznatky o frekvencii výskytu kyberstalkingu a jeho foriem. [\[20\]](#) Dostupné nemecké štúdie poukazujú na to, že minimálne 11,6% opýtaných osôb sa už minimálne raz v živote stretlo s niektorou formou kyberstalkingu. [\[21\]](#) Vo svojej podstate je to veľmi alarmujúci jav, ak do úvahy vezmeme skutočnosť, že tieto prípady v mnohom môžu predznamenávať budúci výskyt a rozvoj násilnej trestnej činnosti, prípadne trestnej činnosti mravnostnej povahy. Aj v tomto kontexte sú formy prenasledovania a osobitne kyberstalkingu nebezpečným javom, ktorý má tendenciu kulminovať a prerastať do fyzických stretov a poškodení obetí. O tom, že spôsobuje rad psychických problémov na strane obetí, nemožno ani polemizovať.

3. Typickí páchatelia kyberstalkingu

Pri určitej miere zovšeobecnenia je možné konštatovať, že stalkerom a kyberstalkerom môže byť osoba s určitými osobnostnými charakteristikami. V mnohom sú tieto charakteristiky podobné, alebo priamo zhodné pri stalkeroch aj kyberstalkeroch, keďže kyberstalking pojmovo aj obsahovo vychádza zo znakov a prejavov stalkingu s tým, že sa líši prostredie, v ktorom k útoku dochádza a rovnako tak sa líšia aj prostriedky využívané na účely útokov. Môže teda ísť o:

- a) osoby, ktoré obeť osobne poznajú a celkom zámerne ju prenasledujú
- b) osoby, ktoré síce obeť poznajú, ale nemajú záujem ju sledovať, prenasledovať
- c) osoby, ktoré nepoznajú obeť; spravidla ide o kyberstalkeroch, ktorí vyhľadávajú obeť podľa určitých vonkajších charakteristík.

Prirodzene, že poznanie agresora v tomto prípade vôbec nie je jednoduché. V reálnom prostredí a živote môže ísť o osobu, ktorá vôbec nevykazuje znaky agresora, no vo virtuálnom prostredí a najmä v kontexte anonymity, ktorú mu toto prostredie poskytuje, získava neobvyklú istotu, stabilitu a smerovanie svojich útokov. Z dostupných prieskumov a výskumov možno vyvodzovať, že typickým agresorom je: [\[22\]](#)

- z hľadiska pohlavia muž (ženy hoci tvoria menej ako 1/5 prípadov agresorov, ich útoky vo virtuálnom prostredí sú o to sofistikovanejšie, premyslenejšie a nebezpečnejšie)
- v rozpätí od 18 – 40 rokov.

Základná, Mullenova, typológia kyberstalkeroch vychádza z poznania a popisu šiestich typov agresorov. Ide o osoby, ktoré využívajú rôzne komunikačné technológie na účely prenasledovania, sledovania, vyhľadávania kontaktu s obeťou. Využívajú jednak dostupné komunikačné technológie ako je mobilný telefón, komunikačné aplikácie, rôzne chaty, dostupné pripojenie na internet, virtuálne prostredie a sociálne siete v rámci neho. Spravidla sa k fyzickému kontaktu neuchyľujú, hoci nie je v niektorých prípadoch vylúčené, že kontakt s obeťou prenesú do skutočnej reality. Konkrétne ide o tieto druhy agresorov: [\[23\]](#)

- a) bývalého partnera/bývalú partnerku,
- b) skrytého nápadníka,
- c) uctievača,
- d) sexuálneho devianta
- e) násilníka.

Bývalý partner alebo partnerka je druhom kyberstalkera, ktorý spravidla nie je schopný akceptovať ukončenie vzťahu, k obeti má citovú väzbu a z toho dôvodu vyhľadáva jej virtuálnu blízkosť, má vnútornú potrebu kontaktovať ju. Ak je mu zrejmé, že vzťah s obeťou nie je možné obnoviť, vyhľadáva jej blízkosť vo virtuálnom prostredí a prostredníctvom komunikačných prostriedkov, ktoré považuje za neosobné. Z hľadiska pocity ide o zmes pocitov straty v kombinácii s frustráciou, hnevom, žiarlivosťou, čiastočne nenávisťou, ale aj potrebou vedieť o obeti, mať o nej informácie, sledovať jej aktivity. Tento typ stalkera má v mnohých prípadoch slabšie informačné zručnosti, spravidla len povrchné sociálne kontakty.

Skrytý nápadník je útočník rovnako sociálne a komunikačnej, informačne neobratný, menej zdatný, ktorý si fabuluje, vytvára romantické predstavy o vzťahu s obeťou na základe virtuálneho kontextu, kontaktu a tento ešte viac umocňuje. Sú to agresori narcistickí, domnievajú sa, že sú pre každého neodolateľne príťažliví, majú nedostatok empatie, nedokážu vnímať city obete. Virtuálne kontakty prenášajú alebo aspoň sa pokúšajú preniesť do reálneho prostredia, v ktorom sú však viac zdržanliví, nevyužívajú formy fyzického násillia. Pri kontakte v anonymite virtuálneho prostredia sú to osoby vytrvalé.

Uctievač je typom agresora, ktorý sa snaží nadviazať kontakt s osobou, ktorá ho určitým spôsobom zaujala. Predpokladá, že táto bude jeho city opätovať, bude s ním virtuálne komunikovať, stretne sa s ním. Spravidla nejde o fyzický či sexuálny kontakt, agresorovi postačuje pozornosť a komunikácia obete. Reakcie obete ho povzbudzujú k ďalšej aktivite. V mnohých prípadoch sú to osoby podozrievavé, ak majú možnosť vidieť kontakt a komunikáciu obete s inými osobami. K takýmto typom celosvetovo známeho agresora možno zaradiť stalkerov a kyberstalkerov známych osobností.

Sexuálny deviant smeruje svoje útoky k vyvolaniu takej komunikácie, alebo k získaniu takých podkladov a informácií o obeti, ktoré smerujú k jeho sexuálnemu uspokojeniu. Motivovaný je čisto túžbou dosiahnuť sexuálne uspokojenie alebo potrebou ovládania obetí. Nezriedkavo ide o osoby so slabšími sociálnymi a komunikačnými zručnosťami a podpriemernou inteligenciou, ktoré kompenzujú anonymným prostredím.

Násilník je typom agresora, ktorý virtuálny kontakt a dôveru obete získava postupne, pomaly, vo virtuálnej realite s cieľom preniesť ju do reálneho života a obeti spravidla fyzicky ublížiť. Nezriedkavo sa vydáva za inú osobu s cieľom pomstiť sa obeti za reálne či domnelé príkorie. Paradoxne, fyzické útoky v reálnom prostredí sú ojedinelé. Táto forma obťažovania a prenasledovania obete u agresora vyvoláva uspokojenie, pocity moci a kontroly nad obeťou. Jeho správanie je často iracionálne a paranoidné, avšak pomerne vytrvalé.

Záverom

Kyberstalking možno považovať za jednu z novodobých foriem útočného, násilného správania. Ako moderný, patologický jav nutne vyrastá z typických charakteristík a obsahu stalkingu, ktoré modifikuje a dopĺňa o informačné a komunikačné prvky. Odpútava sa tak od typických znakov prenasledovania, presnejšie jeho hranice posúva do anonymnej roviny, ktorá na jednej strane môže byť neosobnejšia, no rovnako tak vie vyvolávať pocit ohrozenia a nebezpečenstva. Tento ešte viac podporuje všadeprítomnosť a rozšírenosť komunikačných technológií a to, ako zásadne je život spoločnosti s nimi prepojený. Práve anonymita virtuálneho prostredia je prvkom, ktorý podporuje aktivity agresora, ktorý sa inak môže javiť ako komunikačne málo zdatný a sociálne slabší jedinec a rovnako tak komplikuje možnosti odhaľovania takýchto útokov.

Konanie agresora, ktoré sa síce len málokedy prenáša do reality, do bežného života, je spôsobilé v obeti vyvolať dôvodnú obavu či strach o vlastný život a zdravie alebo o zdravie a život blízkej osoby, prípadne dokáže podstatne zhoršiť kvalitu života, vyvolať pocity neistoty, nebezpečenstva a tak sa v konečnom

dôsledku spája s rovnako závažnými, psychickými následkami z pohľadu obetí ako klasické formy prenasledovania a rovnako tak mnohé protiprávne konania.

Zoznam použitých zdrojov:

- Čírtková, L.: Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada, 2008.
- Dressing H., Kuehner C., Gass P.: Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. In British Journal Psychiatry No. 187/2005.
- Krejčí, V., Kopecký, K.: ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ REALIZOVANÉHO V RÁMCI PROJEKTU PREVENCE NEBEZPEČNÝCH KOMUNIKAČNÍCH PRAKTÍK SPOJENÝCH S ELEKTRONICKOU KOMUNIKACÍ PRO PEDAGOGY A NEPEDAGOGY, 2009, zdroj: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy> (z. 14.05.2019).
- Meloy, J. R.: Stalking (obsessional following) a review of some preliminary studies. Aggression and violent behavior, No. 2/1996.
- Mullen, P., Pathé, M.: Stalkers and their victims. In Psychiatric times, No. 4/2001.
- Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminologie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.
- Purcell R. a kol.: Stalking among juveniles. In The British Journal of Psychiatry, No. 194/2009.
- Sharidenová, L. P.: Is cyberstalking different? In Psychology, Crime and Law, No. 13/2007.
- Tůmová, Š.: Stalking – nová forma psychického teroru. Asociácie forenzných psychologov. Zdroj: <http://afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc> (13.05.2019).
- Výrost, J., Slaměník, I.: Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008.

Poznámky pod čiarou

[1] Odborná asistentka, Ústav teórie, dejín štátu a práva a spoločenskovedných disciplín, Fakulta práva PEVŠ, Tomášikova 20, 821 05 Bratislava, zuzana.kurucova@paneurouni.com

[2] Meloy, J. R.: Stalking (obsessional following) a review of some preliminary studies. Aggression and violent behavior, No. 2/1996, s. 147-162

[3] Čírtková, L.: Moderní psychologie pro právníky. Praha : Grada, 2008, s. 53

[4] Meloy, J. R.: Stalking (obsessional following) a review of some preliminary studies. Aggression and violent behavior, No. 2/1996, s. 149 – 150

[5] Citovaný prieskum British Crime Survey

[6] Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 53 – 55

[7] Mullen, P., Pathé, M.: Stalkers and their victims. In Psychiatric times No, 4/2001, s. 1-5

[8] Krejčí, V., Kopecký, K.: ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ REALIZOVANÉHO V RÁMCI PROJEKTU PREVENCE NEBEZPEČNÝCH KOMUNIKAČNÍCH PRAKTÍK SPOJENÝCH S ELEKTRONICKOU KOMUNIKACÍ PRO PEDAGOGY A NEPEDAGOGY, 2009, zdroj: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy> (z. 14.05.2019)

[9] Mullen, P., Pathé, M.: Stalkers and their victims. In Psychiatric times No, 4/2001, s. 1-5

[10] Výrost, J., Slaměník, I.: Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008, s. 335

[11] Purcell R. et al.: Stalking among juveniles. In The British Journal of Psychiatry, No. 194/2009, s. 451–455

[12] Mullen, P., Pathé, M.: Stalkers and their victims. In Psychiatric times No, 4/2001, s. 3

[13] Sharidenová, L. P.: Is cyberstalking different? In Psychology, Crime and Law, No. 13/2007, s. 630

[14] Tůmová, Š.: Stalking – nová forma psychického teroru. Asociácie forenzných psychologov. Zdroj: <http://afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc> (13.05.2019)

[15] Sharidenová, L. P.: Is cyberstalking different? In Psychology, Crime and Law, No. 13/2007, s. 630

[16] Tamtiež, s. 631 a nasl.

[17] Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie UK v Praze, Česky a Češi v kyberprostoru, s. 160

[18] Hloušková, L. Stalker aneb Někdo vás chce uštvat. Zdroj: http://www.reflecta.cz/data/dn/000000322_dn.pdf (14.05.2019)

[19] Čírtková, L.: Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada, 2008, s. 53

[20] Dressing H., Kuehner C., Gass P.: Lifetime prevalencia and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. In British Journal Psychiatry No. 187/2005, s. 168-172

[\[21\]](#) Dressing, H., Kuehner, C., Gass, P.: Lifetime prevalencia and impact of stalking in a European population. In British Journal of Psychiatry, No. 187/2005, 187, s.173 a nasl.

[\[22\]](#) Dressing H., Kuehner C., Gass P.: Lifetime prevalencia and impact of stalking in a European population: Epidemiological dáta from a middle-sized German city. In Britisch Journal Psychiatry No. 187/2005, s. 170 – 172

[\[23\]](#) Mullen, P., Pathé, M.: Stalkers and their victims. In Psychiatric times No, 4/2001, s. 3